KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 3.11.2025 r.
COM(2025) 658 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

w sprawie środków spożywczych oraz składników środków spożywczych poddanych działaniu promieniowania jonizującego w latach 2022–2023

Spis treści

STRESZCZENIE 2
1 KONTEKST 3
2 ZATWIERDZONE JEDNOSTKI PRZEPROWADZAJĄCE NAPROMIENIANIE 4
3 WYNIKI KONTROLI DOKONANYCH W JEDNOSTKACH PRZEPROWADZAJĄCYCH NAPROMIENIOWANIE W LATACH 2022–2023 4
4 WYNIKI KONTROLI NA ETAPIE WPROWADZANIA PRODUKTÓW DO OBROTU 6

STRESZCZENIE

Zgodnie z art. 7 ust. 3 dyrektywy 1999/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lutego 1999 r.[1] w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich dotyczących środków spożywczych oraz składników środków spożywczych poddanych działaniu promieniowania jonizującego państwa członkowskie muszą co roku przesyłać Komisji:

– wyniki kontroli w jednostkach przeprowadzających napromienianie w odniesieniu do kategorii i ilości produktów poddawanych promieniowaniu oraz stosowane dawki, oraz

– wyniki kontroli na etapie wprowadzania produktów do obrotu handlowego.

Zgodnie z art. 7 ust. 4 dyrektywy Komisja publikuje w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* sprawozdanie opierające się na informacjach przekazywanych co roku przez krajowe organy nadzoru.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2023 r. Zawiera ono zestawienie informacji przekazanych Komisji przez państwa członkowskie UE i Irlandię Północną.

Trzy państwa członkowskie UE i państwa EFTA nie przedłożyły danych w latach 2022 i 2023.

Okres: 1/1/2022 – 31/12/2023

Państwa objęte sprawozdaniem: Państwa członkowskie UE i Irlandia Północna

Jednostki przeprowadzające napromienianie:

– Liczba państw posiadających zatwierdzone jednostki: 13 państw członkowskich i Norwegia

– Liczba zatwierdzonych jednostek: 23

– Liczba zamkniętych jednostek: 0

– Liczba państw przeprowadzających napromienianie: 10 państw członkowskich

Dane dotyczące napromieniania:

– Ilość produktów poddanych napromienianiu: 4 198,2 tony (-16,5 % w porównaniu z 2020–2021)

– Główne towary poddane napromienianiu: mrożone żabie udka (70,31 %), suszone zioła aromatyczne, przyprawy korzenne i warzywne (27,62 %) oraz mięso drobiowe odzyskane w sposób mechaniczny (2,07 %)

– Główne miejsce napromieniania: Belgia (69,9 %)

Kontrole na etapie wprowadzania do obrotu:

– Liczba zbadanych próbek: 7 205

– Liczba próbek niezgodnych z wymogami: 51 (0,71 %)

– Główne towary poddane analizie: zioła i przyprawy (46,97 %) oraz zboża, nasiona, warzywa, owoce i uzyskane z nich produkty (23,36 %)

[1] Dyrektywa 1999/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lutego 1999 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich dotyczących środków spożywczych oraz składników środków spożywczych poddanych działaniu promieniowania jonizującego (Dz.U. L 66 z 13.3.1999, s. 16, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/2/2008-12-11).

1 KONTEKST

Napromienianie żywności polega na przetwarzaniu środków spożywczych przy pomocy określonego rodzaju energii promieniowania, znanej jako promieniowanie jonizujące. Energia promieniowania ma różne długości fal i stopnie mocy i znika z chwilą usunięcia źródła energii. Napromienianie jest wykorzystywane w celach sanitarnych i fitosanitarnych, aby zabić bakterie chorobotwórcze (takie jak *Salmonella*, *Campylobacter* i *E. coli*), które mogą powodować zatrucia pokarmowe, oraz zlikwidować organizmy szkodliwe dla roślin lub produktów roślinnych, takie jak owady i inne agrofagi. Stosowane jest również do opóźniania dojrzewania owoców, powstrzymywania kiełkowania warzyw lub wypuszczania pędów przez warzywa (takie jak cebula i ziemniaki), a także do wydłużenia okresu przechowywania produktów spożywczych. Napromienianie żywności nie może zastąpić właściwego obchodzenia się z żywnością. Napromieniona żywność nadal wymaga odpowiedniego schładzania i w razie potrzeby musi być gotowana przed spożyciem.

Unijne ramy regulacyjne w zakresie napromieniania żywności („dyrektywy w sprawie napromieniania żywności") obejmują:

– dyrektywę1999/2/WE (dyrektywa ramowa). Dyrektywa ta zawiera przepisy dotyczące produkcji, wprowadzania do obrotu i przywozu żywności i składników żywności poddanych działaniu promieniowania jonizującego.

– dyrektywę 1999/3/WE (dyrektywa wykonawcza) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lutego 1999 r. w sprawie ustanowienia wspólnotowego wykazu środków spożywczych oraz składników środków spożywczych poddanych działaniu promieniowania jonizującego[2]. Wykaz obejmuje obecnie jedną kategorię żywności: suszone zioła aromatyczne, przyprawy korzenne i przyprawy warzywne.

Wykaz krajowych zezwoleń dotyczących innych rodzajów żywności i składników żywności, które mogą być poddawane promieniowaniu jonizującemu, został ponadto opublikowany przez Komisję w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Żywność i składniki żywności mogą być poddawane działaniu promieniowania jonizującego wyłącznie w zatwierdzonych jednostkach przeprowadzających napromienianie. Jednostki, które mają siedzibę na terytorium UE, są zatwierdzane przez właściwe organy państw członkowskich. Zgodnie z art. 7 ust. 3 dyrektywy 1999/2/WE państwa członkowskie mają obowiązek przekazywania Komisji wykazów swoich zatwierdzonych jednostek przeprowadzających napromienianie. Wykaz ten jest publikowany w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*[3].

Na podstawie art. 6 dyrektywy 1999/2/WE na wszelkiej napromieniowanej żywności lub napromieniowanych składnikach żywności złożonej umieszcza się wyrazy „napromieniowane" lub „poddane promieniowaniu jonizującemu".

Aby kontrolować prawidłowe wdrażanie tego wymogu etykietowania i wykrywać środki spożywcze, które mogły być nielegalnie poddane działaniu promieniowania jonizującego, Europejski Komitet Normalizacyjny (CEN) ustalił normy dla kilku metod analitycznych.

[2] Dz.U. L 66 z 13.3.1999, s. 24.

[3] Dz.U. C 37 z 30.1.2019, s. 6.

2 ZATWIERDZONE JEDNOSTKI PRZEPROWADZAJĄCE NAPROMIENIANIE

Pod koniec okresu sprawozdawczego (1 stycznia 2022 r. – 31 grudnia 2023 r.) w UE były 23 zatwierdzone jednostki przeprowadzające napromienianie, które znajdowały się w 13 państwach członkowskich: Francja (5), Niemcy (5), Bułgaria (2), Holandia (2), Hiszpania (1), Belgia (1), Czechy (1), Chorwacja (1), Estonia (1), Włochy (1), Węgry (1), Polska (1) i Rumunia (1).

Spośród 13 wymienionych państw członkowskich, w których znajdują się jednostki przeprowadzające napromienianie, w okresie 2022–2023 dwie nie przeprowadziły napromieniania żadnych środków spożywczych, a jedna nie przedłożyła danych.

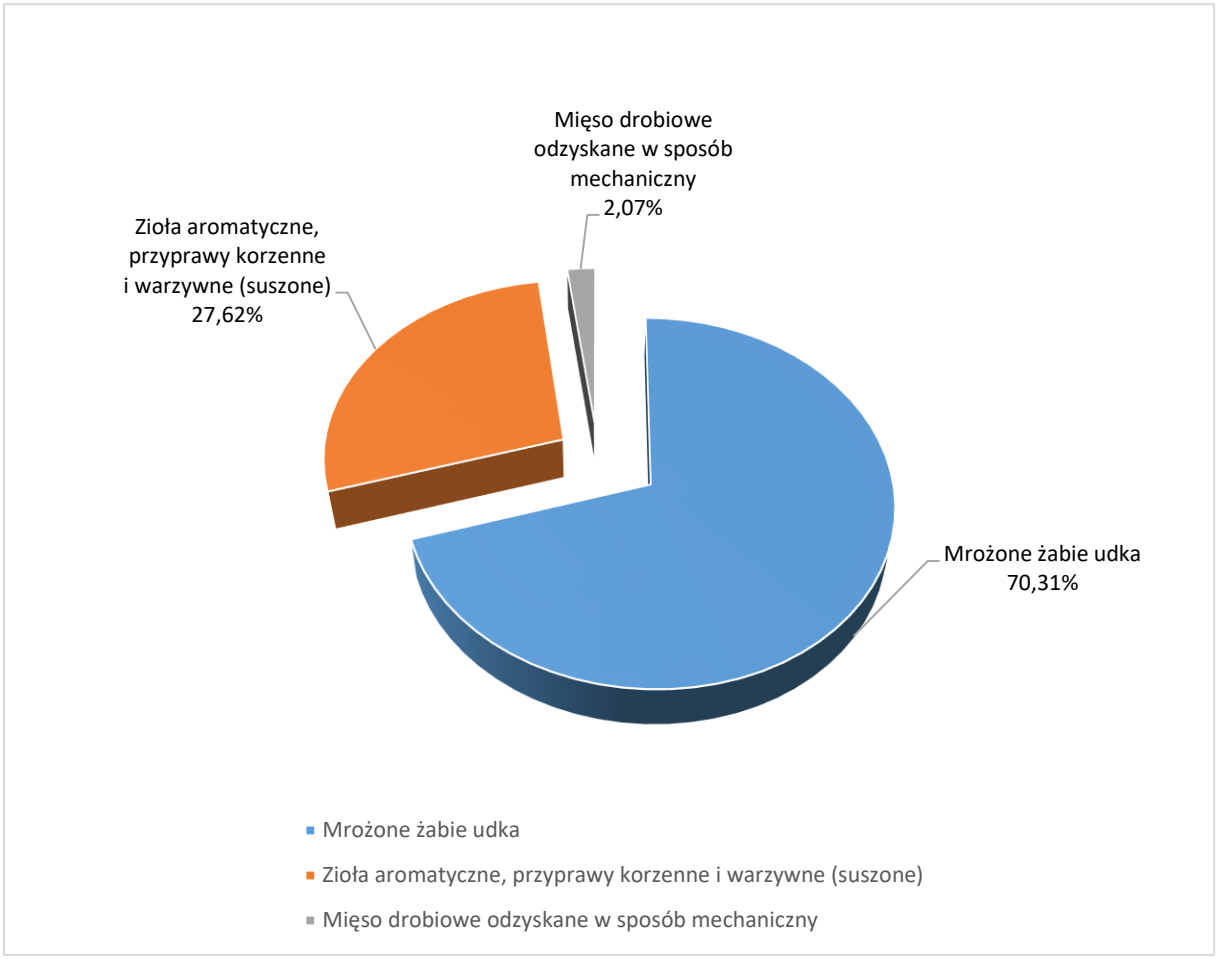
3 WYNIKI KONTROLI DOKONANYCH W JEDNOSTKACH PRZEPROWADZAJĄCYCH NAPROMIENIOWANIE W LATACH 2022–2023

W latach 2022 i 2023 w państwach członkowskich UE działaniu promieniowania jonizującego poddano łącznie 4 198,2 tony produktów. Napromienianie odbywało się głównie w Belgii, gdzie poddano napromienieniu 69,9 % żywności napromienionej w UE.

Trzy główne produkty, które poddawano napromienianiu w UE, to mrożone żabie udka (70,31 %), suszone zioła aromatyczne, przyprawy korzenne i warzywne (27,62 %) oraz mięso drobiowe odzyskane w sposób mechaniczny (2,07 %).

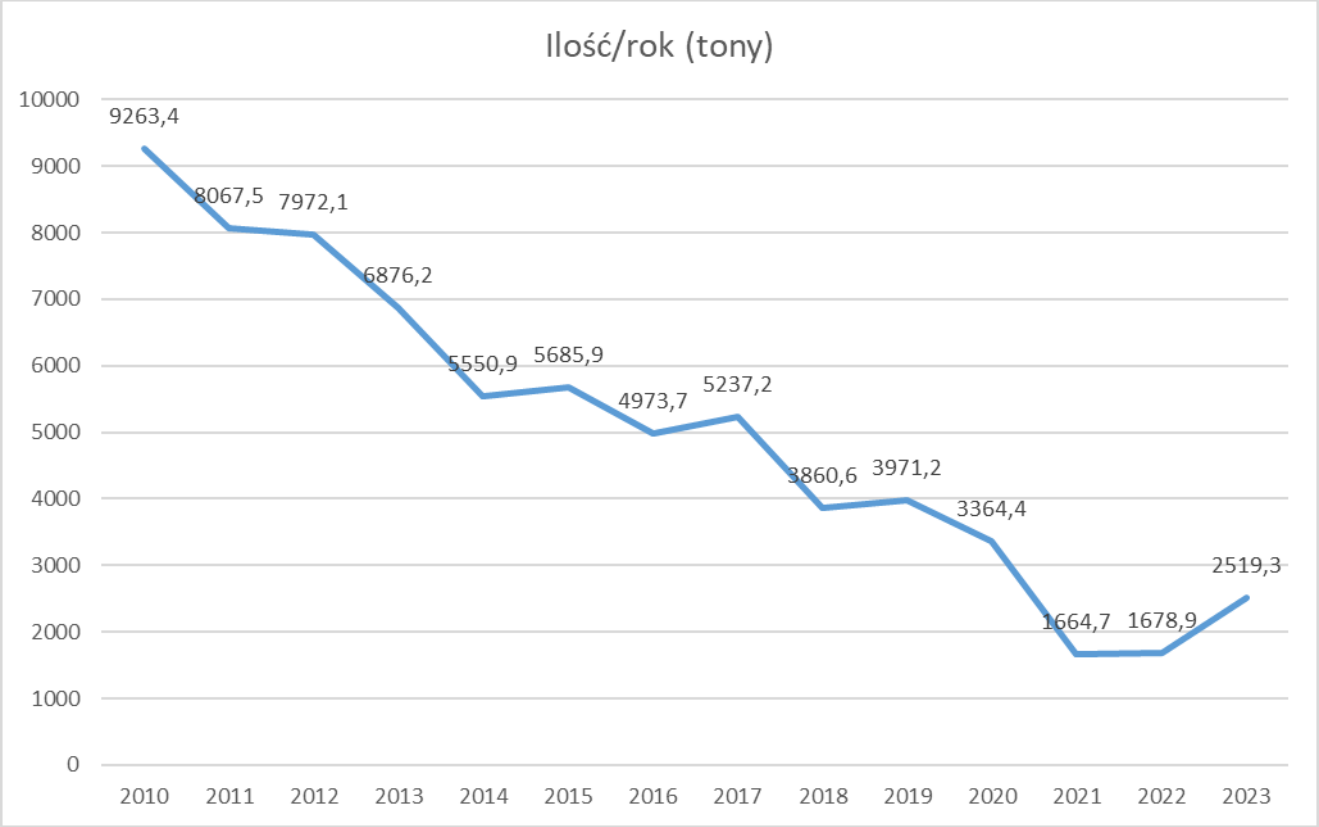
Na wykresie 1 pokazano rozkład produktów poddanych napromienianiu w zatwierdzonych jednostkach w państwach członkowskich UE w latach 2022 i 2023.

Wykres 1 – Podział środków spożywczych poddanych napromienianiu w UE w latach 2022–2023 według kategorii



Jak pokazano na wykresie 2, w ogólnym ujęciu ilości środków spożywczych (w tonach) poddanych działaniu promieniowania jonizującego w UE od 2010 r. zmniejszają się.

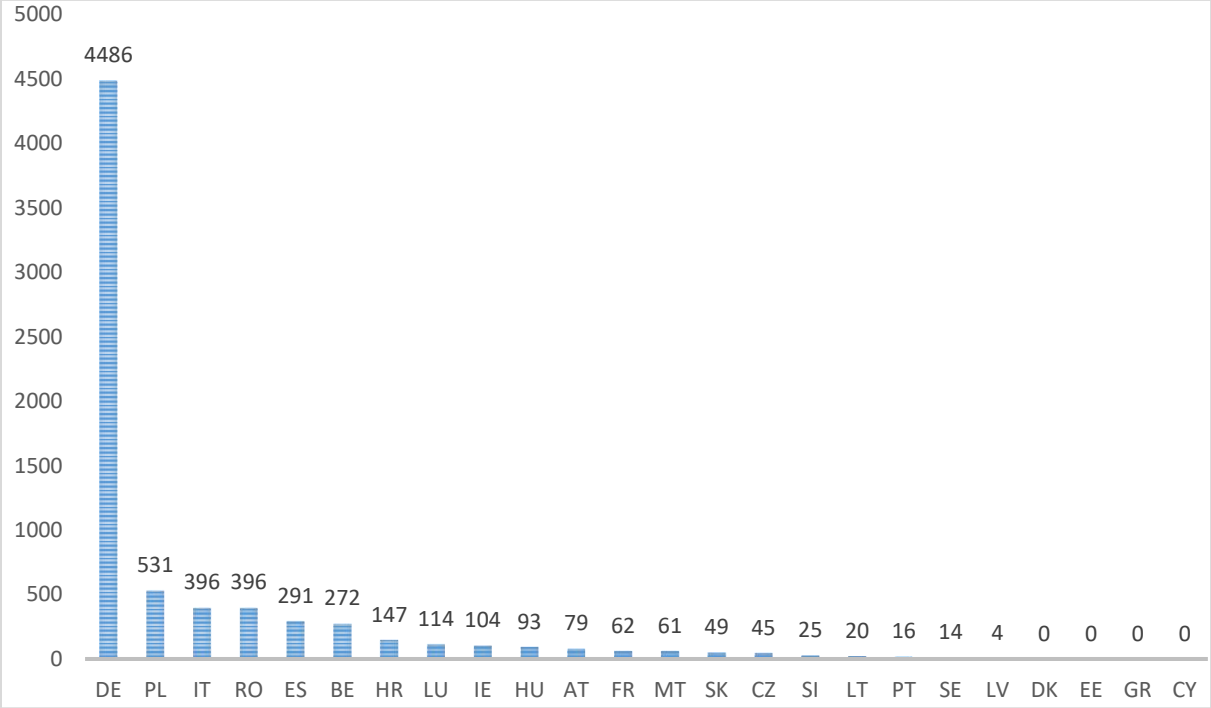
Wykres 2 – Ilość środków spożywczych poddanych działaniu promieniowania jonizującego w zatwierdzonych jednostkach przeprowadzających napromienianie w Unii Europejskiej od 2010 r.



4 WYNIKI KONTROLI NA ETAPIE WPROWADZANIA PRODUKTÓW DO OBROTU

W latach 2022–2023 20 państw członkowskich UE przeanalizowało 7 205 próbek pod kątem wykrywania jonizowanych środków spożywczych na etapie wprowadzania do obrotu (w tym środków spożywczych przywożonych z państw spoza UE), tj. średnio o 6 % mniej niż w latach 2020–2021. Dane dla każdego państwa członkowskiego UE są dostępne w załączniku II oraz podsumowane na wykresie 3.

Wykres 3 – Próbki przeanalizowane na etapie wprowadzania produktów do obrotu w każdym państwie członkowskim w latach 2022–2023



Cztery państwa członkowskie nie przeprowadziły kontroli analitycznych na etapie wprowadzania produktów do obrotu w latach 2022–2023 ze względu na brak zdolności laboratoryjnych (Cypr i Grecja), ograniczenia kadrowe (Estonia) lub z innych powodów (Dania).

Z ogólnej liczby 7 205 zbadanych próbek 51 nie było zgodnych z przepisami (0,71 %), a 105 próbek (1,46 %) dało niejednoznaczne wyniki. Zaobserwowane przypadki niezgodności dotyczyły przede wszystkim niepoprawnego etykietowania i zabronionego napromieniania. Odsetek niezgodności (0,71 %) był nieco niższy niż w poprzednim okresie sprawozdawczym 2020–2021 (0,9 %).

Jak przedstawiono na wykresie 4, na etapie wprowadzania do obrotu większość poddanych analizie produktów stanowiły „zioła i przyprawy” (46,97 %) oraz „zboża, nasiona, warzywa, owoce i uzyskane z nich produkty” (23,36 %).

Wykres 4 – Kategorie środków spożywczych poddanych analizie na etapie wprowadzania produktów do obrotu w Unii Europejskiej w latach 2022–2023

